

Debatt

debatt@dn.no

Usikkerheten er knyttet til sosiale konsekvenser og etikk, men også til hvorvidt det vi kjøper faktisk tilsvarer ett tonn karbon

Når karbon blir solgt på et internasjonalt marked for klimakvoter, er det komplisert å få oversikt over sosiale konsekvenser av skogvern eller opprettelsen av treplantasjer, skriver artikkelforfatteren. Her fra Green Resources plantasje i Uchindile, Tanzania. Foto: Hampus Lundgren

Karbon som vare

Regjeringen foreslår nå at regnskogsvern blir en del av et system for handel med klimakvoter. Dette er en dårlig idé.

Det er knapt noen vare hvor informasjonsgapet mellom produsent og konsument er mer akutt enn med karbon. I en global økonomi basert på masseproduksjon har vi forbrukere få muligheter til å vite om varene vi kjøper faktisk er produsert på etisk og økologisk forsvarlig måte. Det finnes altså en kløft mellom produsent og forbruker som blir større jo mer global varen er.

Norske forbrukere kan altså ikke vite hvorvidt klærne vi kjøper er produsert ved hjelp av barnearbeid eller om palmeoljen i peanøttsmøret kommer fra plantasjoner som ødelegger habitater for orangutanger. Selv ikke om vi reiser som turist på safari til Afrika kan vi vite om turisthotellet vi besøker faktisk har et så godt forhold til lokalbefolkningen som hotellet selv hevder.

Når karbon blir en vare solgt på et internasjonalt marked for klimakvoter er informasjonsgapet enda større enn i eksem-

Innlegg
Tor A. Benjaminsen

Professor **Tor A. Benjaminsen** ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

plene over. For det første er det komplisert å få en oversikt over sosiale konsekvenser av skogvern eller opprettelsen av treplantasjer.

La meg ta et eksempel. Det norske selskapet Green Resources (GR) er Afrikas største skogselskap. Gjennom flere år er selskapet blitt kritisert av forskere blant annet for lave og svært forsinkede lønninger, mangel på klare kontrakter for sosiale gjenytelser, negative

konsekvenser for levekår og for å forårsake jordkonflikter. Svaret fra GR og deres støttespiller Norfund har vært utskjelling av forskerne, inkludert undertegnede, blant annet i denne avisen. Vi er inkompetente løgnere som motsetter oss utvikling i Afrika.

Ifjor høst lagde imidlertid svensk TV4 en reportasje fra GRs plantasje i Kachung i Uganda som har en såkalt CDM-sertifisering fra FN. Reportasjen bekreftet en del av kritikken. Dette fikk Energimyndigheten i Sverige, som kjøper klimakvoter fra den aktuelle plantasjonen, til å sette i gang en egen granskning. De fant blant annet at prosjektet ikke lever opp til avtalen, at en del folk lokalt har fått dårligere levekår og at plantasjonen har ført til store konflikter om jord.

GR forsvarer seg med at de kun leier jord i et skogreservat som ble opprettet på 1950-tallet og som eies av den ugandiske staten. Alle klager må derfor rettes til staten og ikke til GR. Problemet er bare at dette området i lang tid ikke ble forvaltet som et reservat. Dermed har småbønder i flere tiår kunne bo og dyrke jord inne i

området før GR leide jorden. Jordlover fra 1962 og 1969 ble tolket som en invitasjon til å rydde og dyrke opp statlig eid jord. Senere på 1970-tallet oppmuntret Idi Amins regime folk til å dyrke opp jord i landets reservater. Det kan derfor stilles spørsmål ved om jordrettighetene er så entydige som GR hevder.

Energimyndigheten i Sverige har nå krevd en handlingsplan fra GR før kjøp av klimakvoter kan fortsette. Dette eksempelet illustrerer blant annet problemer ved de sertifiseringer som utføres. Disse er ofte overfladiske og faglig svake.

I tillegg til at sosiale konsekvenser er skjult for forbrukeren ved handel med karbon, vil det også være en hel del usikkerhet knyttet til selve prosessen med å måle mengden karbon. I tilfellet Green Resources er det for eksempel viktig å vite om vegetasjon blir ryddet før nye trær planter. Da jeg besøkte en GR-plantasje i Mosambik for noen år siden ble vi fortalt av arbeiderne som plantet skog at all vegetasjon ryddes før planting, mens formannen for arbeiderne sa de lot de store

trærne stå og ryddet resten. Nordmannen på GR-kontoret i nærmeste by hevdet imidlertid at ingen vegetasjon ble fjernet. Hva er riktig? Og hvem kontrollerer informasjonen?

Ved skogvern oppstår det også andre spørsmål: Hvordan ville skogen vært ved "business as usual"? Og har for eksempel bruken av skogen flyttet seg til andre skogsområder etter vernet?

Alt dette skaper en usikkerhet om produktet når vi kjøper ett tonn karbon. Denne usikkerheten er knyttet til sosiale konsekvenser og etikk, men også til hvorvidt det vi kjøper faktisk tilsvarer ett tonn karbon. Mange vil svare at det er derfor vi har sertifiseringer, for å sikre at vi får et etisk og økologisk forsvarlig produkt. Slike sertifiseringer er imidlertid ofte overfladiske og altfor raskt utført til at vi kan stole på dem.

Det mest ansvarlige er derfor å avstå fra handel med karbon rett og slett fordi vi ikke kan vite hva vi kjøper.

Tor A. Benjaminsen, professor, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet